

МАЙНОВІ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ВНЕСОК ДО СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Олена Тверезенко,
*завідувач сектора позначень НДІ інтелектуальної
власності АПРН України*

Дослідження проблем формування статутного фонду господарського товариства за рахунок майнових прав інтелектуальної власності є цікавим не лише з позицій теорії, але й практики, оскільки породжує цілу низку наслідків як правового, так і фінансового характеру.

Під час дослідження порушеного питання необхідно враховувати вимоги законодавства України у сфері інтелектуальної власності, регулювання правовідносин щодо створення господарських товариств, оцінки тощо.

Проблематика формування статутного фонду господарського товариства при створенні такого товариства досліджувалась вітчизняними науковцями, зокрема О. Вінник, О. Харенко, В. Щербиною. Разом з цим вітчизняними науковцями не досліджувались особливості формування статутного фонду господарського товариства саме за рахунок майнових прав інтелектуальної власності. Вітчизняними практиками, зокрема Я. Ващуком, Л. Тетянич досліджуються окремі аспекти внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу, зокрема питання оцінки таких майнових прав та бухгалтерської звітності цієї операції. Іно-

земні науковці та практики, зокрема О. Беляєва, М. Доронін, В. Зінов, А. Козирев, О. Новосельцев, В. Самойленко, К. Сафарян, А. Рабець, О. Рузакова, С. Фролов, М. Гордєєва, М. Юрченко, досліджують окремі аспекти внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного фонду господарського товариства, а саме — особливості оцінки таких прав. Слід зазначити, що комплексного науково-практичного дослідження порушеного питання українськими науковцями не проводилось, тож, враховуючи актуальність даного питання, у представленій статті автором було зроблено намагання дослідити проблему, розділивши її на декілька складових.

Метою даної статті є аналіз законодавства України, що визначає вимоги до формування статутного капіталу господарського товариства за рахунок майнових прав інтелектуальної власності та розроблення рекомендацій щодо застосування такого законодавства, а у разі необхідності внесення змін до нього.

Економічні переваги формування статутного капіталу за рахунок майнових прав інтелектуальної власності

В Україні створено величезну кількість юридичних осіб. Так, за

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

даними Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України в нашій державі зареєстровано 1240776 юридичних осіб, при цьому з них 30696 — акціонерні товариства (далі — АТ), 430731 — товариства з обмеженою відповідальністю (далі — ТОВ) [14].

Для створення АТ та ТОВ засновникам таких господарських товариств необхідно володіти значними фінансовими та/чи матеріальними ресурсами.

Так, статтями 24 та 52 Закону України “Про господарські товариства” (далі — Закон) [3], ст. 14 Закону України “Про акціонерні товариства” від 17.09.2008 № 514-VI [8] передбачена необхідність внесення:

- суми, що не менше 1250 мінімальних заробітних плат, виходячи зі ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення АТ (на сьогодні¹ — це 930000 гривень);
- суми, що не менше 100 мінімальних заробітних плат, виходячи зі ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення ТОВ (на сьогодні це 74400 гривень).

Інші законодавчі акти встановлюють, наприклад суми в розмірі 10 мільйонів євро для банківських установ або 1 мільйона євро для страхових компаній тощо.

Досить часто у осіб, що є засновниками господарських товариств, не вистачає грошових коштів для формування статутного капіталу такого товариства. Можливість формування статутного капіталу шляхом внесення нематеріальних активів дозволяє створити юридичну особу без за-

лучення додаткових грошових коштів. При цьому в якості нематеріальних активів можуть виступати майнові права на об’єкти інтелектуальної власності.

Така можливість закріплена у ч. 3 ст. 424 Цивільного кодексу України (далі — ЦКУ) [1], ч. 1 ст. 86, ч. 5 ст. 156 та ч. 6 ст. 157 Господарського кодексу України (далі — ГКУ) [2], ч. 1. ст. 11, ст. 23 Закону України “Про акціонерні товариства”, п. 2.16 Положення про порядок реєстрації випуску акцій, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26.04.2007 №942, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12 червня 2007 р. за №619/13886 (далі — Положення про порядок реєстрації випуску акцій) [9].

Внесення таких нематеріальних активів до статутного капіталу дозволяє:

- сформувати значний за розмірами статутний капітал без залучення грошових коштів та забезпечити доступ до кредитів та інвестицій;
- суб’єктам інтелектуальної власності ставати засновниками юридичної особи без залучення грошових коштів.

Обмеження щодо формування статутного капіталу господарських товариств за рахунок вартості майнових прав інтелектуальної власності

Чинне законодавство України передбачає заборону формування статутного капіталу деяких видів господарських товариств за рахунок нематеріальних активів. Зокрема, це

¹ Згідно зі ст. 55 Закону України «Про державний бюджет України на 2009 рік» з 1 листопада 2009 року розмір мінімальної заробітної плати становить 744 гривні на місяць.

стосується фінансових установ — юридичних осіб, які відповідно до Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001 № 2664-III (зі змінами) надають одну чи декілька фінансових послуг та які внесені до відповідного реєстру.

До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг. Так відповідно до ч. 2 ст. 9 цього Закону при створенні фінансової установи або у разі збільшення розміру зареєстрованого статутного (пайового) капіталу, статутний (пайовий) капітал повинен бути сплачений у грошовій формі та розміщений на банківських рахунках комерційних банків, які є юридичними особами за законодавством України, якщо інше не передбачено законами України з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг [6].

Наприклад, ст. 2 Закону України “Про страхування” від 07.03.1996 № 85/96 (зі змінами) чітко зазначено, що забороняється використовувати для формування статутного фонду векселі, кошти страхових резервів, а також кошти, одержані в кредит, позику та під заставу, і вносити нематеріальні активи [4].

Згідно зі ст. 32 Закону України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121 (зі змінами) формування та капіталізація банку здійснюються шляхом грошових внесків, крім випадків, передбачених Законом України “Про першо-

чергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України” протягом строку його дії.

Відповідно до п. 2.1. Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затверджене постановою Правління Національного банку України від 31.08.2001 № 375, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 24.10.2001 р. за № 906/6097, формування та збільшення статутного капіталу банку може здійснюватися виключно шляхом грошових внесків учасників [9].

Оцінка майнових прав інтелектуальної власності, що вносяться до статутного капіталу господарського товариства

Під час внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу доцільно проведення оцінки таких прав, особливо це стосується підприємства з іноземними інвестиціями. Наприклад, вартість прав на два винаходи та одне ноу-хау у галузі машинобудування з даною до них вартістю торговельної марки організації може скласти суму близько сотні мільйонів доларів США [15].

Відповідно до ст. 13 Закону грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених законом, вона підлягає незалежній експертній перевірці.

Так, Законом України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” (ст. 7) передбачено, що оцінка майна проводиться у випадках,

встановлених законодавством України, міжнародними угодами, на підставі договору, а також на вимогу однієї зі сторін угоди та за згодою сторін.

Проведення оцінки майна є обов'язковим, зокрема у випадках:

- створення підприємств (господарських товариств) на базі державного майна або майна, що є у комунальній власності;
- визначення вартості внесків учасників та засновників господарського товариства, якщо до зазначеного товариства вноситься майно господарських товариств з державною часткою (часткою комунального майна), а також у разі виходу (виключення) учасника або засновника зі складу такого товариства.

Крім того, необхідно зазначити, що відповідно до п. 2.17 Положення про порядок реєстрації випуску акцій для реєстрації звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій товариство подає до реєструвального органу, зокрема, копію акта оцінки майна (майнових прав) або звіту про оцінку майна (майнових прав), засвідчену підписом керівника та печаткою товариства, та копію рецензії на звіт про оцінку майна (акт оцінки майна), що здійснена відповідно до статті 13 Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні", засвідчену підписом керівника та печаткою товариства (подаються у разі, якщо оплата акцій здійснюється цінними паперами та/або майном (майновими правами, у тому числі майновими правами інтелектуальної власності), для визначення вартості внесків до статутного капіталу товариства).

На якому етапі доцільно вносити майнові права інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства?

У більшості випадків майнові права інтелектуальної власності вносять до статутного капіталу під час збільшення статутного капіталу товариства.

У той же час, майнові права можна вносити і під час формування статутного капіталу юридичної особи. Але при цьому необхідно пам'ятати, що:

- передати майнові права інтелектуальної власності, у тому числі як внесок до статутного капіталу господарського товариства, можливо лише після створення юридичної особи- правонаступника, оскільки суб'єктами права інтелектуальної власності є фізичні та/чи юридичні особи (ст. 2 та 421 ЦКУ);
- юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації (ч. 4 ст. 87 ЦКУ);
- до моменту державної реєстрації ТОВ його учасники повинні сплатити не менше ніж п'ятдесят відсотків суми своїх вкладів. Частина статутного капіталу, що залишилася несплаченою, підлягає сплаті протягом першого року діяльності товариства (ч. 3 ст. 144 ЦКУ);
- акціонер у строки, встановлені установчими зборами, але не пізніше року після реєстрації АТ, зобов'язаний оплатити повну вартість акцій (ст. 33 Закону);
- господарське товариство може відкривати поточні та вкладні (депозитні) рахунки у банках, а також укладати договори та інші угоди тільки після його реєстрації. Угоди, укладені від

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

імені товариства до моменту реєстрації, визнаються такими, що укладені з товариством, тільки за умови їх подальшого схвалення товариством. Угоди, укладені засновниками до моменту реєстрації товариства і надалі не схвалені товариством, тягнуть за собою правові наслідки лише для засновників (ст. 8 Закону).

Таким чином, вважаємо, що формувати статутний капітал господарського товариства за рахунок вартості майнових прав інтелектуальної власності можна лише після державної реєстрації такого товариства.

Процедура внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства та оформлення внесення таких нематеріальних активів

У разі внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства у першу чергу здійснюється ідентифікація такого об'єкта та перевіряється:

- хто є власником прав на відповідний об'єкт;
- чи існують права третіх осіб стосовно відповідного об'єкта, підтверджені договором застави, ліцензійним договором тощо;
- можливість використання об'єкта інтелектуальної власності господарським товариством, до статутного капіталу якого вносяться майнові права на такий об'єкт;
- чи є чинними майнові права на такий об'єкт інтелектуальної власності;
- строк чинності майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності.

При цьому слід зазначити, що при прийнятті рішення щодо вне-

сення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства необхідно враховувати особливість правової охорони відповідного об'єкта, зокрема той факт, що патент на корисну модель та патент на промисловий зразок видаються під відповідальність власників таких патентів. А як відомо, випадки визнання недійсними патентів на такі об'єкти у судовому порядку у зв'язку з невідповідністю патентів умовам надання правової охорони не є поодинокими. Тож засновники повинні усвідомлювати ризики формування статутного капіталу свого підприємства за рахунок майнових прав інтелектуальної власності на такі об'єкти, як корисні моделі та промислові зразки, до того ж строки чинності майнових прав на такі об'єкти відносно невеликі.

Тож при прийнятті рішення щодо внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства доцільно віддавати переваги майновим правам на знаки для товарів і послуг, об'єкти авторського права, об'єкти суміжних прав та винаходи.

Важливо зазначити, що під час передання майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства необхідним є документальне оформлення такої операції:

- можливість формування (збільшення) статутного капіталу без залучення грошових коштів (зокрема шляхом передання майнових прав інтелектуальної власності), порядок внесення майнових прав [17], а у окремих випадках і порядок вилучення майнових прав зі статутного капіталу повинні бути передба-

чені у статутних документах [16];
 • повинен бути укладений договір про передання майнових прав інтелектуальної власності, а у випадках, передбачених ч. 2 ст. 1114 ЦКУ, і державна реєстрація такого договору.

Чи можна внести право на використання об'єкта інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства на підставі ліцензійного договору?

Згідно зі ст. 1109 ЦКУ за ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог цього Кодексу та іншого закону.

У ліцензійному договорі визначаються вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір.

Згідно зі ст. 1108 ЦКУ ліцензійні договори можуть укладатись на умовах виключної, одиничної та невиключної ліцензій.

Питання, чи можна внести право на використання об'єкта інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства на підставі ліцензійного договору, є дискусійним, враховуючи неоднозначні положення законодавства України.

Проаналізуємо положення законодавства України, що визначають вимоги до формування статутного капіталу господарського товариства за рахунок нематеріальних активів.

Відповідно до ст. 424 ЦКУ майновими правами інтелектуальної власності є:

- право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;
- інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Частиною третьою цієї статті встановлено, що майнові права інтелектуальної власності можуть, відповідно до закону, бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань, а також використовуватися в інших цивільних відносинах.

Науково-практичні коментарі ЦКУ не розкривають зміст положень ч. 3 ст. 424 Цивільного кодексу України [11, с. 362; 12, с. 709]. Питання полягає в тому, що саме розумів законодавець під цією нормою? Вважаємо, що вкладом до статутного капіталу можуть бути майнові права у своїй сукупності, тобто право використовувати об'єкт права інтелектуальної власності, виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності та виключне право перешкоджати неправомірному використанню такого об'єкта. Оскільки у такому випадку передаються всі майнові права, то

фактично відбувається відчуження майнових прав інтелектуальної власності. Таке відчуження відбувається на підставі ст. 427 та ст. 1113 ЦКУ шляхом укладення договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

Разом з тим, у положеннях ЦКУ, які аналізуються, передбачено, що “майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону ... використовуватися в інших цивільних відносинах”. Таке положення не узгоджується з іншими положеннями законодавства України у сфері інтелектуальної власності, оскільки ними передбачено, що використовуються об'єкти інтелектуальної власності, а не майнові права на такі об'єкти (ч. 1 ст. 424 ЦКУ тощо).

Ч. 3 ст. 424 ЦКУ передбачає, що зазначені вищі правомочності реалізуються “відповідно до закону”. У зв'язку з цим слід зазначити, що вимоги стосовно вкладів до статутного капіталу господарського товариства встановлені ЦКУ, ГКУ та Законом.

Так, одним з основних положень зазначених законодавчих актів є те, що господарське товариство є власником майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу (ст. 115 ЦКУ, ст. 85 ГКУ та 12 Закону).

Отже, у випадку внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства останнє стає власником прав на відповідний об'єкт. Для цього необхідно укласти договір про передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності на такий об'єкт.

Зазначене узгоджується з положеннями ст. 115 ЦКУ та 12 Закону,

якими передбачено, що вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.

Водночас, у випадку укладення ліцензійного договору:

- ліцензіат не стає власником прав на відповідний об'єкт інтелектуальної власності;
- ліцензіату не відчужуються (не переходять) майнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт.

Враховуючи зазначені положення Цивільного кодексу України та Закону України “Про господарські товариства”, внесення майнових прав інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства можливе лише шляхом укладення договору про передання (відчуження) майнових прав інтелектуальної власності.

Разом з тим слід зазначити, що положення ч. 5 ст. 156 ГКУ не узгоджується із зазначеними положеннями ЦКУ та Закону. враховуючи наступне.

Згідно із ч. 5 ст. 156 ГКУ володілець патенту може передавати свої права щодо використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка як вклад у статутний фонд підприємства.

Проаналізуємо положення ч. 1 ст. 86 ГКУ, відповідно до якої вкладами учасників та засновників господарського товариства можуть бути будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності, цінні папери, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будинками, спорудами, а також інші майнові права (вклю-

чаючи майнові права на об'єкти інтелектуальної власності), кошти, в тому числі в іноземній валюті.

Вважаємо, що редакція ч. 1 ст. 86 ГКУ є нечіткою і припускає різне правозастосування:

- вкладом до статутного капіталу (фонду) можуть бути майнові права інтелектуальної власності у їх сукупності;
- вкладом до статутного капіталу (фонду) може бути право на використання об'єктів інтелектуальної власності.

Тобто, ч. 5 ст. 156 ГКУ, на відміну від статті 115 ЦКУ та статті 12 Закону, передбачає можливість внесення до статутного капіталу (фонду) права на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка.

Що стосується торговельної марки, то ч. 6 ст. 157 ГКУ встановлено, що право інтелектуальної власності на торговельну марку може бути передано як вклад до статутного фонду суб'єкта господарювання.

Аналіз положень ЦКУ та ГКУ (ч. 1 ст. 157 тощо) дає підстави стверджувати, що під терміном “право інтелектуальної власності” стосовно торговельної марки слід розуміти “тріаду майнових прав інтелектуальної власності”: право використання, право надавати дозвіл використовувати та право забороняти використання торговельної марки.

Таким чином, ч. 6 ст. 157 ГКУ передбачено можливість внесення до статутного капіталу (фонду) суб'єкта господарювання майнових прав на торговельну марку в їх сукупності, а отже, відчуження майнових прав інтелектуальної власності.

Враховуючи зазначене, має місце неузгодженість положень ЦКУ та Закону з положеннями ГКУ. Крім

того, ГКУ по-різному визначає можливість формування статутного капіталу за рахунок об'єктів інтелектуальної власності:

- шляхом внесення права на використання (на підставі ліцензійного договору) для винаходів, корисних моделей та промислових зразків;
- шляхом внесення майнових прав на торговельні марки на підставі договору про передання (відчуження) майнових прав на такі об'єкти.

Крім неузгодженостей положень законодавства України стосовно можливості внесення до статутного капіталу господарського товариства права на використання об'єкта інтелектуальної власності слід зазначити наступне.

У випадку укладання ліцензійного договору ліцензіат отримує права щодо використання певного об'єкта інтелектуальної власності. При цьому таке право використання може бути обмежено за строком та територією тощо. Тобто ліцензійний договір може бути виданий, наприклад, на 1 чи 2 роки.

Якщо у статутному капіталі господарського товариства значну суму складає право на використання об'єкта інтелектуальної власності, то:

- після закінчення строку дії ліцензії або розірвання ліцензійного договору в односторонньому порядку ліцензіаром у випадку невиконання зобов'язань за договором;
- якщо вартість чистих активів господарського товариства стає меншою від визначеного законом мінімального розміру статутного капіталу, то товариство підлягає ліквідації (ч. 4 ст. 144, ч. 3 ст. 155 ЦКУ).

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

Звичайно, що у випадку внесення майнових прав інтелектуальної власності на підставі договору про передання (відчуження) таких прав до статутного капіталу господарського товариства, у такого товариства теж є ризики, пов'язані з достроковим припиненням чинності майнових прав, наприклад у разі визнання недійсним охоронного документа на об'єкт інтелектуальної власності, однак, мова йде про "значний ризик" закінчення права на використання відповідного об'єкту інтелектуальної власності у короткий період.

Крім того, це надає можливість недобросовісним суб'єктам господарювання-ліцензіарам робити фактично фіктивні внески до статутного капіталу господарського підприємства, оскільки після невеликого строку дії ліцензійного договору господарське товариство-ліцензіат не зможе використовувати відповідний об'єкт інтелектуальної власності. Але при цьому такі "ліцензіари" залишаються засновниками господарського товариства. Вважаємо неприйнятним існування такої схеми

створення господарських товариств. На нашу думку, необхідно внести зміни до законодавства, що унеможливить внесення права на використання об'єктів інтелектуальної власності до статутного капіталу господарського товариства на підставі ліцензійних договорів.

Таким чином, вважаємо необхідним внесення змін до:

- 1) Ч. 3 ст. 424 Цивільного кодексу України з метою чіткого визначення того, що майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи. Внесення вкладу відбувається на підставі ст. 427 та ст. 1113 ЦКУ шляхом укладення договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
- 2) Ч. 1 ст. 86, ч. 5 ст. 156 та ч. 6 ст. 157 Господарського кодексу України з метою приведення у відповідність до положень ЦКУ та Закону України "Про господарські товариства". ♦

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV (із змінами) // Відомості Верховної Ради України (далі — ВВР) від 03.10.2003 — 2003 р., №40, стаття 356.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV (із змінами) // ВВР від 11.02.1992 — 1992 р., №6, стаття 56.
3. Закон України "Про господарські товариства" від 19.09.1991 №1576-XII (із змінами) // ВВР від 03.12.1991 — 1991 р., №49, стаття 682.
4. Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 № 85/96 (зі змінами) // ВВР від 30.04.1996 — 1996 р., №18, стаття 78.
5. Закон України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" від 12.07.2001 № 2658-III (із змінами) // ВВР від 23.11.2001 — 2001 р., №47, стаття 251.
6. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121 (із змінами) // ВВР від 09.02.2001 — 2001 р., №5, стаття 30.

7. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001 №2664-III (із змінами) //ВВР від 04.01.2002 — 2002 р., №1, стаття 1.
8. Закон України “Про Державний бюджет України на 2009 рік” від 26.12.2008 № 835-VI (із змінами) // ВВР від 15.05.2009 — 2009 р., №20, / №21-22 /, стор. 680, стаття 269.
9. Закон України “Про акціонерні товариства” від 17.09.2008 № 514-VI // ВВР від 19.12.2008 — 2008 р., № 50, / №50-51 /, стор. 2432, стаття 384.
10. Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затверджене постановою Правління Національного банку України від 31.08.2001 №375, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 24.10.2001 р. за №906/6097 // Офіційний вісник України від 16.11.2001 — 2001 р., №44, стор. 233, стаття 1991, код акта 20328/2001.
11. Положення про порядок реєстрації випуску акцій, затверджене рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26.04.2007 №942, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 12 червня 2007 р. за №619/13886 (із змінами) // Офіційний вісник України від 25.06.2007 — 2007 р., №44, стор. 304, стаття 1826, код акта 40135/2007.
12. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за ред. М. Коссака. — К.: Істина, 2004. — 976 с.
13. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2-х т. / за відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — Т. I. — 832 с.
14. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: — 2-е вид., перероб і допов. / За заг. ред. Г.Л. Знаменського, В.С. Щербини; кол. авт.: О.А. Беляневич, О.М. Вінник, В.С. Щербина та ін. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 720 с.
15. Кількість суб’єктів ЄДРПОУ за галузями економіки та організаційно правовими формами господарювання станом на 1 липня 2009 року // Сайт Державного комітету статистики України [електронний ресурс] — Режим доступу http://ukrstat.gov.ua/control/uk/local/files/display/operativ/operativ2009/edrpoу/edrpoу_u/opfg/ks_za_opf0309.htm.
16. Ващук Я. Объекты интеллектуальной собственности — нематериальные активы предприятия // [электронный ресурс] — Режим доступу <http://patent.km.ua/ukr/articles/i99>.
17. Процедура оценки интеллектуальной собственности // <http://ekonomix-fan.ru/42.php>.
18. Особенности передачи объектов интеллектуальной собственности в качестве вклада в уставный капитал общества // [электронный ресурс] — Режим доступу http://www.ocenka21.ru/branch/ustavnoy_kapital.